

No hi ha dia sense nit. No hi ha cultura sense alcohol. No hi ha reflexió sense treva. Els paratges nocturns de la setmana dels Premis Octubre s'han omplert en aquesta edició d'iconografia clàssica, reforçada per a l'ocasió amb la trempera tremolosa d'un poeta forassenyat i d'un compositor i una ballarina sobre

NITS ■ CONTRANITS

Viatge al fons de l'Octubre nocturn

un piano de cua. I tot just després, la nit.

Desconcert. Desorientació. "Què farem aquesta nit?" Era dimecres a migdia, a les taules col·lectivistes de l'Ateneu Mercantil. Els cambres servien el ranxo i la pregunta fonamental de tots els Octubre no trobava resposta. El Cafè Lisboa tenia les portes abaixades i no s'hi observaven signes aparents de vida. Ni vacances ni rètols explicatius. Les llesves estudiantines que ocupaven València des de dimarts al vespre es passaven el rumor entre els vins d'Utiel-Requena —extirpables per la CEE— i les viscoses lleties. L'angoixa es concretava en un interrogant dolorós.

—És cert que l'han tancat?

Reincidents i principiants no estaven d'orgues. Tenien el programa fet: s'havien distribuït entre els Borja i els encontres, fidels a totes les cites i atents a tots els debats, però també sabien que, com cada any, la nit començava a Lisboa, aquell bar-insígnia del carrer de Cavallers on tothom havia après a citar-se després de les dotze per iniciar la tortuosa marxa pel barri del Carme. Però les consultes a l'hora de dinar no admetien dubtes:

—El van tancar fa una vintena de dies. Ara el convertiran en una sala de salsa.

Després del desconcert, la desolació. Els organitzadors consolaven els estudiants recordant-los que el Carme no s'acaba en un sol bar, però la intuïció nostàlgica d'aquells passerells no anava gens errada. El tancament del Cafè Lisboa quedarà emmarcat en el foc de moltes tardors. Perquè Lisboa és història recent. En estat etílic. Dues generacions l'han fet seu: els socialistes i els nacionalistes, mai tan diferents, hi havien cultivat la camaraderia de la transició al Cafè la Seu en aquella esperpèntica *calle del Santo Cáliz* on Antoni Peix —l'organitzador de la nit *progre*— havia practicat l'endogàmia fes-

tera. Des de l'abril del 1982, tots ells tenien un nou local d'estricta ona freda per a remullar les expectatives d'un poder que ja era mig seu. Es deia Cafè Lisboa, en homenatge a una ciutat que Peix estimava amb bogeria.

Així, si al Cafè la Seu s'havia immortalitzat en un altar improvisat la copa de xampany que Josep Lluís Albinyana s'havia empassat la nit de ser nomenat primer president del Consell pre-autonòmic, en un brindis d'amics que s'havien de

menjar el món, al Cafè Lisboa s'havia de trobar tota la quinta que, en primavera o tardor, al govern o als Octubre, formava part de tot allò: penyes de barcelonistes recalçitrants formades per Ferran Torrent, Valerià Miralles, Antoni

Asunción o Jordi Blasco –un més del clan–, i una caterva d'amics i col·legues que es movia entre laberints de copes. El futur alcalde d'Alacant, Angel Luna, la diputada Adela Pla, Paco Burguera quan jugava amb el PNPV, el cap de premsa del València roig, J. J. Pérez Benlloch, el Richelieu de Lerma, o Xavier Albiol, Emèrit Bono, Antoni Birlanga, Jaume Abellà, tota l'escuderia de consellers, ex-consellers i funcionaris de l'autonomia emergent es confessava – i les entomaven– en aquella caverna oberta a tothom. Perquè Peix, tan aviat com Núria Feliu baixava a València, se l'emportava a casa i al Lisboa. I, en el sarau, sempre podia trobar-s'hi Joan Monleon, Lúdia Arenós, Ferran Belda i, és clar, Amadeu Fabregat, que vivia just al costat i s'hi deixava caure amb fidel fruïció. Fins i tot un Fuster ocasional hi llançava dards sarcàstics, en aquell corral de fusterians temerosos.

Després, a les necessitat d'una marxa emergent –més música i més alta–, s'hi afegiren les petites grans fractures d'una generació que es perdia entre els ideals i les realitats i ja no sabia quina cara fer-hi. El bar fou traspassat i una nova generació va fer-se'l seu. Nacionalistes que ja no combregaven amb aquell socialisme hegemònic: onades de joventut universitària, eixams de poetes desvertebrats que s'aixoplugaven, cada dimarts, sota els mots de la Forest d'Arana. I un altre organitzador compulsiu darrere la barra, Pep Benet, que va saber atreure's militants del gueto i festers incansables, superats, la darra setmana d'octubre, per una munió de becaris principatins i balears que organitzaven

Ballant al Micalet, amb la música d'Urbàlia Rurana i Primera Nota. Els compassos eixelebrats d'aquests dos grups van convertir el pati de butaques en un remake de Foc al cos.

la seva agenda nocturna entorn del Lisboa.

La lenta reconversió del barri del Carme en zona mixta –els pijos ja s'hi acosten– i les poderoses ofertes econòmiques sobre el local n'han facilitat el traspàs. Però aquesta és només una prèvia necessària. La valencianitat nocturna sadolla la pitjor set. I la població flotant dels Octubre no renuncia a res. Ni a una dosi excessiva de cultura-cultura, si cal. Quan la nit de dimarts, cansats de tants viatges, becaris i convidats assistiren al concert de la Schola de la Capella Imperial de Viena, molts van adonar-se que no era igual sentir els *tops* de Silos al compacte del cotxe que seguir, fil per randa, un concert sense rèquiem de Mozart i amb profusió de “Voce m jucunditatis” i “Misere mihi” que fregaven la pell dels oients però requerien una atenció no sempre fàcil. L'extraordinària qualitat d'aquells antics membres dels Pets quedava fora de dubte. Una fita cultural que va fer aigües l'endemà mateix, quan els espectadors del Teatre Principal van engaltar tres hores farragoses a càrrec de *Les alegres casades de Windsor*, una adaptació de Shakespeare amb taverner d'accent argentí i un Falstaff sospitosament semblant al Quico televisiu que Josep Maria de Sagarra –com tants convidats dels Octubre– no hauria resistit fins al final. Com a colofó inevitable, una majoria dels estoics assistents van preferir d'anar-se'n a jòc, empatxats de textualisme inútil.

Alguns, però, van perdre's per les frondoses branques de la discussió metafísica. Ponents de frontera enllà i periodistes del País Valencià van reunir-se en un sopar col·loqui a l'Hotel Astoria per presentar el producte més especta-

cular d'aquests Octubre, el III Congrés de Mitjans de Comunicació. La diversitat lingüística i les discrepàncies culturals van amanir una sobretaula que va acabar polaritzada en la guerra del paper. Els virtuals, encapçalats pel comunicòleg canadenc Whayne Mac Phail, altrament dit John Wayne per la seva inconfusible aparença, anunciaven adelerats la mort del paper cel·lulosa, i els romàntics, dirigits per Rosa Raga, muller d'Eliseu Climent i editora-llibretera de 3 i 4, replicaven, temerosos del linxament definitiu de les pàgines setinades i dels diaris tacats de melmelada. L'acord fou del tot impossible. I Mac Phail així va sentenciar-ho: "Si voleu paper, sempre quedarà el de vàter". El contraatac dels romàntics va servir-se d'un tripijoc lingüístic. Ja que Mac Phail insistia, visionari, que l'únic límit en el futur de les autopistes de la informació era la mà de l'home, van traduir-li el sentit més valencià d'aquest

terme. Literalment, a fer la mà. I l'americà es va quedar ben fotut.

Salvatge cor. Dijous a la nit, clamant a la marededéu dels Desemparats perquè conjurés la pluja, va arribar finalment la cultura lúdica. Per si de cas, com que la marededéu és blavera, les delegacions nocturnes es van retirar cap a la Societat Coral El Micalet. A la barra, un home amb una cullera de fusta al cap i un curiós barret de copa demanava conyac per fer-se passar la por. Al voltant seu, passaven becaris i es deien:

—Deu ser el poeta.

Enric Casassas, certament, duia l'uniforme que l'ha fet famós. Un homenatge personal als futuristes soviètics, que recitaven sempre amb cullera de fusta. D'un negre arplegat, amb caçadora estripada i uns pantalons cenyits. Aquest era el *trobador postpunk*. Aquella era la nit. El poeta es presentava en societat. Sense l'acompanyament musical de Pascal Comelade, que esperava un fill imminent, havia de convèncer una congregació de lletraferits que les paraules escrites en forma de poema són material de *performance*. Casassas no és cap home-orquestra, però recita com ja pocs recordaven. I recupera la música d'unes paraules sobre les quals ha bastit un edifici poètic que pocs qüestionen. Com a referència emergent d'una sensibilitat literària reduïda durant anys a l'*off* cultural: entre circuits alternatius, trepitjant places, bars i cafès, l'etern finalista del premi Carles Riba s'ha guanyat l'aureòla als escenaris des d'on ha convertit les pasteuritzades muses de la poesia en un afer popular.

D'ell era la nit. Tremolant sota el feix de llum, Casassas deia Casassas. *Els nous cent consells del Consell de Cent*, primera bastida d'una nova obra intitulada *Manual de geografia i literatura universal catalana* obria el foc: aforismes per a repassar tots els autors —De Carner a Stevenson— que han trasbalsat la closca del poeta. I mentre recitava, amb un mocador lligat al micro com a penyora d'una noia afortunada, el públic es descobria fascinat o esmaperdut, fins i tot empenyat, amb aquell senyor de caçadora negra i aparença incerta que es posava a cantar, com si en sabés, una cançó tradicional del Ripollès que de petit sentia a casa. O això.

"A la font del bacallà
acudiren sis princeses.
L'amo duia entre un gla i carn
puntes de cerilla enceses".

Algú que blasma Riba, i Joyce, amb epítets com aquests —"tot déu pot tenir la idea de compondre l'Odissea"— no comptarà mai amb el fervor multitudinari. En aquells ulls de Peter Punk i aquelles mans eixutes, hi rebotien mira-

La música "seriosa" ha predominat en aquesta edició dels Octubre. El concert d'orgue de Montserrat Torrent, dijous 20, va ser-ne el primer tast.

des de reprovació. València és ciutat de poetes, i algun aficionat rodanxó el tractava, tan convençut, de pallaso. I a vegades un passavolant sense partit pres –posem-hi en Marc, un estudiant de Castelló– trobava la millor resposta:

—Està com un llum, però és bo.

Sis-cents espectadors anxovats en un recinte claustrofòbic produïen, després de Casassas, un microclima tropical que les actuacions musicals posteriors van situar molt a prop de l'infern veritable. Els compassos eixelabrats dels d'Urbàlia Rurana i de Primer Nota, afortunades reconversions del folklore en clau de ball, van transformar el pati de butaques en un *remake* de *Foc al cos* i, excepte els més fogosos, la majoria de clients van abraonar-se cap a les sortides –també les d'emergència– després d'acabar-se en glops desfermats totes les reserves d'alcohol disponibles al Micalet.

I llavors va succeir el que tothom esperava. El Barri del Carme fou ocupat. Virtut i efecte de la desaparició del Lisboa, la democratització etflica arribava als Octubre. Entre jurats, filòlegs i traficants d'idees, s'acumulaven whiskies a la barra del Negrito. A pocs metres, l'amic valencià de l'amic lleidatà –i aquell mallorquí que no s'ho perd des de fa quatre anys– destriaven cites en alguns del bars *retro* que s'acumulen entre la plaça de Sant Jaume i la plaça del Tossal. I els baluards històrics del Carme complien la sagrada missió de desfermar les anques dels octubrístes entre l'*ambientillo* de La Marxa o la permanent retrobada amb l'últim clàssic de la *València divina*, aquell Capsa del farsant Fernández en què tots els intel·lectuals i assimilats celebraven les últimes copes dins o fora del darrer reducte terminal.

El dia abans del dia. Fins que divendres, també al Principal, va arribar Carles Santos. Una *liaison* amb piano incorporat entre una ballarina ascètica i sensual –Carme Vidal, ex-mudances i musa de Vinaròs– i el compositor que converteix cada tecla blanca en un preludi de seducció en què el làtex ferotge de la dona arrogant s'arrossega, i l'arrossega, per una cascada de solfa impertinent. Sexe transfigurat en un duel de fibra i repicó que, en la mateixa proporció de Casassas, no va deixar ningú indiferent. Però l'olímpic Carles Santos ja és prou conegut perquè l'espectador sàpiga com trobar-se en aquesta darrera obra –“la més valenciana”– de l'avantguardista nu. Els qui van caure rendits a la fuetada passional de la combinatòria Santos-Vidal confirmaven el tòpic: Santos s'ho val. La resta va saber aguantar, digna i silenciosa, una funció d'estrena amb inflació d'autoritats.

S'acostava dissabte i els fotogènics començaven a aparèixer per València a l'espera de tota una gala d'honor: aquest sopar dels Premis Octubre fulgorosament trasplantat de *bodas y bautizos* al plató de televisió. **Oriol Malló**

Arreu se'n fan de nacions quan plou

RAFA GIL

Rubert de Ventós xerrant amb un assistent a les conferències del vespre. Ell i Joan F. Mira van parlar de nacionalisme.

Primera, “viure en nació i viure dins el mapa, com a condició universal, és un dels grans fets radicalment nous de la contemporaneïtat”. Segona, “no hi ha alternativa a la nació com a espai bàsic que enquadra, i dins el qual funcionen, les societats contemporànies”. Incís: “No pretenc afirmar que no hi haja alternatives *ideals*, sinó que no n'hi ha de reals: si n'hi ha alguna, o és el model “islam-comunitat de creients”, i per tant assenyala cap a un futur poc atractiu fora de la fe, o és el model ‘cosmopolitisme’, i per tant és tan extensible al comú dels mortals com els creuers de luxe o la dedicació a la metafísica”. Segona. “afirmar que la ‘vida en nació’ és la forma, l'espai i el marc que defineix la vida moderna en societat no és una posició o preferència ideològica: és una constatació”. Tercera, i darrera, “Supose que són més feliços els qui tenen la nació en pau i no en discussió –si més no perquè tenen un problema menys–, però potser a nosaltres no ens ha tocat aquesta felicitat. Ens queda el deure, o la passió, de continuar buscant-la”.

Joan Francesc Mira. Vespre de dimecres al Paranimf de la Universitat Literària. Parlava del futur de les nacions i l'autor del desmuntatge de la nació ontològica –*Crítica de la nació pura*– resumia aquella galindaina que tants es neguen a reconèixer. L'obvietat. El dia següent, a la mateixa hora del vespre, Xavier Rubert de Ventós, filòsof expulsat de la *realpolitik*, retocava aquesta primera noció amb una polivalent carregada contra el tòpic del nacionalisme com a nou perill d'Occident. Prenent com a referència el seu llibre sobre els nacionalismes –incontestat i marginalitzat–, l'autor de *Teoria de la sensibilitat* feia la seva peculiar apologia dels nacionalismes sense estat ara que formar part d'un estat-nació “pot ser un mal negoci”. Com recordava Rubert, la perillosa invenció de l'estat modern, travant universalment romà i fonamentalisme cristià, ha produït fins fa cinquanta anys un estat de guerra civil permanent al territori d'Europa. Però un cop els monstres de la il·lustració –inventors de la falsificació nacional– entren en crisi tot carregant la imatge de l'horror als *petits nacionalismes*, Rubert decideix situar-se a la *contra* d'aquest discurs per cercar l'equilibri entre modernitat i identitat, “entre vísceres i raó”, entre nacions perilloses i nacions suportables. Reflexions valentes en el buit dels tòpics. **O. M.**